

tarový a v Polsku nejceněnější obranný systém ze 17. až 18. století je po zaplacení vstupného volně přístupný. Můžeme tu nalézt ukázky umění různých evropských škol vojenského inženýrství. Atrakcí pevnosti je turisticky zpřístupněná prohlídková trasa, vedoucí částí mnohakilometrového labyrintu podzemních chodeb. (Podzemní kasemata jsou přístupná pouze s průvodcem.) Z bastionů je nádherný výhled na Kladskou kotlinu a okolní hory. Z důvodu bezpečnosti obyvatel města byly i pod obytnými domy vybudovány rozsáhlé podzemní prostory, z nichž je dnes část přístupná.

Kromě vojenské pevnostní architektury upoutá návštěvníka mimo jiné i gotický, barokně upravený kostel Nanebevzetí Panny Marie. Se stavbou bylo započato ve 2. polovině 14. století za účasti pražské parlérovské hutě, ale dokončena byla až na počátku 16. století. S ohledem na délku výstavby se tu setkáváme s vlivem různých stavebních slohů. Přesto trojlodní kostel působí uceleně, bez rušivých vlivů a je často díky svým architektonickým hodnotám a dekoracím považován za největší památku Kłodzka. Zde je pohřben první český arcibiskup Arnošt z Pardubic. Dnešní náhrobek Arnošta z Pardubic pochází z poloviny 19. století. Původní gotický, rovněž velmi pravděpodobně z dílny Petra Parléře, je umístěn v boční lodi kostela.

Pozornosti turistů zcela jistě neunikne gotický kamenný most přes Kladskou Nisu, který připomíná zmenšeninu Karlova mostu.

Stary Wielislaw

Ves se nachází nedaleko Kłodzka. Vznikla ve druhé polovině 13. století a pověst vypráví, že se zde modlil sv. Vojtěch před odchodem do Polska. Dne 27. prosince 1428 se na polích za vsí střetla husitská a slezská vojska, kterým velel kníže Jan Ziebecki. Husité zvítězili, kníže v boji padl a v místech, kde údajně zahynul, byla postavena kaplička. Její dnešní podoba je z 19. století. Podle pověsti, ale ničím nedoložené, byla ves, včetně kostela z roku 1300, zničena. Požár prý jako zázrakem přečkala gotická socha Matky Boží a nově postavený kostel se stal centrem mariánského kultu, který trvá i v současnosti.

Stary Wielislaw

Bystrzyca Kłodzka

Město nedaleko státních hranic je jedním ze čtyř královských kladských měst. Vzniklo v druhé polovině 13. století, prokazatelně je doloženo v roce 1319. Je zde zachována velká část městského opevnění, velmi cenná je tzv. Vodní brána s opevněným domem městského fojta a dále goticko-renesanční kostel sv. Michaela Archanděla ze 13. století. Na první pohled nás zaujmou dochované lomené oblouky oken i podpěrné pilíře typické pro gotiku. V bývalém evangelickém kostele na Malém Rynku bylo v roce 1964 založeno velmi zajímavé filumenistické muzeum navazující na zdejší tradici výroby sirek. Nalezeme v něm nejen rozsáhlou sbírku zápalkových nálepek

Zalesie, dřevěný kostel sv. Anny

a krabiček, ale i zapalovače, křesadla a další náčiní k rozdělování ohně.

Zalesie

Malá ves nedaleko Bystrzyce Kłodzke skrývá úžasný poklad. Malý dřevěný kostel sv. Anny vysvěcený roku 1718, ale zcela určitě postavený již roku 1717, jak dokazuje letopočet uvnitř kostela. Vstoupíme-li do kostelíka, zůstaneme stát v úžasu. Přes padesát obrazů ze Starého zákona a tři z Nového, tak jak je namaloval lidový malíř, zdobí celý strop kostela.

Nowa Bystrzyca

Jen několik kilometrů jižněji od Zalesie nalezneme další dřevěný kostelík. Historický kostel Nanebevzetí nejsvětější Panny Marie pochází z roku 1726, ale je postaven na místě původní kapličky z roku 1631.

Gorzanów

Proslulá gorzanowska rezidence, renesančně-manýristický, později barokně přestavěný zámek z roku 1570 je dnes opuštěný a zpustlý. Nás však více zaujme původně gotický kostel sv. Marie Magdaleny ze 14. století, později kompletně přestavěný na raně barokní. Interiér kostela má úžasnou architektonickou a řezbářskou výzdobu v barokním a rokokovém stylu. Raritou je v nevelké vsi celkem pět Janů Nepomuckých (v kostele dokonce jeden ležící – neobvyklé). Ostatní svaté najdeme na úbočí Dubové hory (Góra Dębowa) nedaleko kaple sv. Antonína. Od kaple je krásný výhled na celou obec.

Międzygórze

Výraznou památkou městečka je dřevěný kostelík sv. Josefa z roku 1740 a o něco výše nalezneme kamenný evangelický kostel z roku 1911. Atrakcí pro dětské návštěvníky je Ogród Bajek, tzn. zahrada pohádek, kde děti uvidí pohádkové postavy vyřezané ze dřeva, pro dospělé potom malebné tzv. „švýcarské“ domy. Známý je i nedaleký vodopád na řece Wilcza.

Międzygórze, kostelík sv. Josefa

Wambierzyce, bazilika Navštívení Panny Marie

Międźzilesie

Významnou památkou města je zámek (dnes opuštěný a nepřístupný), postavený v letech 1686-95 v místech původního hradu, z kterého pocházejí části dnešní zámecké věže. Zajímavé jsou i dva původní dřevěné domy, zvané „tkalcovské“, z 18. století s dochovaným podloubím.

Nedaleko města, těsně u hranic s Českou republikou, leží **Kamieniczek**, nejjižnější obec Kladské kotliny. Největší zajímavostí osady je její barokní dřevěný kostelík, nejstarší a architektonicky nejceněnější ze čtyř podobných na území Kladska. Jedná se o filiální kostel Archanděla Michaela. Byl postaven v roce 1710 a zpočátku plnil funkci hřbitovního kostela. Jedná se o jednoduchou jednolodní stavbu s půlkruhovým presbyteriem a věží s cibulovitou střechou. Nejcenějším ozdobným prvkem je polychromovaná malba z roku 1734, za jejíhož autora je považován pražský malíř Antonín Ferdinand Veit.

Radków

Další ze čtyř královských kladských měst je město Radków. Nachází se v západní části Kladska na hranici s Čechami (hraniční přechod na turistické stezce Božanov - Radków), na úpatí Gór Stolowych, na řece Posna. Založeno bylo snad za Václava II., městské privilegium je z roku 1418, z doby Václava IV. Na náměstí připomíná historickou slávu města, které bylo značně poškozeno husity, raně renesanční kostel sv. Doroty s barokní výzdobou a nepatrný zbytek městské hradby.

Radków leží na úpatí Gór Stolowych

Wambierzyce

Nevelké obci na úpatí Stolowych Gór vévodí krásná bazilika se sochou Matky Boží Vambeřické, Královny rodin. Podle legendy na tomto místě na počátku 13. století jakýsi nevidomý získal opět zrak, modle se k sošce Marie s dítětkem. V krátké době byl na místě zázraku postaven malý kostel. V roce 1677 se majitel osady Daniel Paschasius von Osterberg rozhodl vytvořit na svých pozemcích miniaturu Svatého města. Za čtyři roky již stálo na okolních návrších na dvacet kaplí a Wambierzyce se staly „dolnoslezským Jeruzalémem“ s okázalou osmibokou bazilikou. Křížová cesta má celkem 79 zastavení. Kapličky a boží muka tvořící kalvárii se nalézají jak v samotné obci Wambierzyce, tak na okolních pahorcích.

Kromě známé baziliky Navštívení Panny Marie zde můžeme nalézt největší pohyblivý betlém na území Kladska, dokončený asi v roce 1882. Zhotovil jej místní hodinář L. Wittig. V průběhu 28 let vyřezal kolem 800 figurek z lipového dřeva. Pohyb většiny figurek je hodinovým strojem koordinován s hudbou.

Nowa Ruda

Město vzniklo asi ve 13. století. V centru města se nachází radnice z druhé poloviny minulého století. Nedaleko náměstí je sídlo městského úřadu v objektu bývalého zámku z 15. století. V lázeňské části města vyvěrají minerální vody. Dalšími památkami ve městě jsou církevní budovy staré asi 200 let a černouhelný důl.

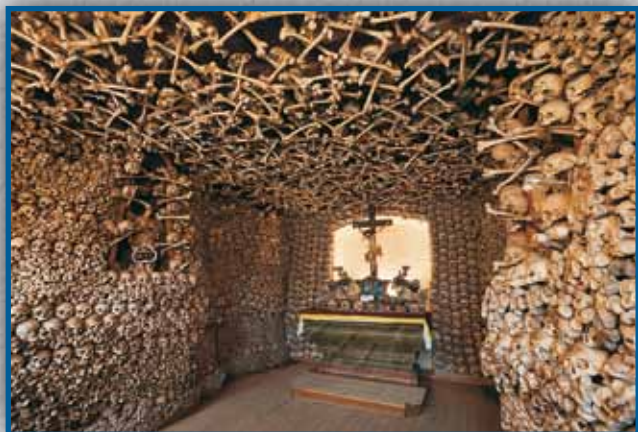

Centrum města Nowa Ruda

Nedaleko městského centra se nachází hojně navštěvovaná hora sv. Anny s kapličkou a rozhlednou. Celkový vzhled města včetně kostela je ovlivněn tradicemi pruské architektury 19. století.

Město je vzdáleno pouhých 10 km od hraničního přechodu Tlumaczów - Otovice, a proto mají turisté z Čech jedinečnou možnost poznat krásné okolí Nowe Rudy. V okolí si zaslouží pozornost především **Bożków**, kde se nachází zámecký areál s parkem. Zámek je dnes využíván jako škola.

Představujeme-li Kladskou kotlinu, nelze opomenout lázeňská centra, která tvoří linii jako korálky navléknuté na šňůrce. Nejznámější jsou **Kudowa Zdrój**, **Duszniki Zdrój**, **Polanica Zdrój** a **Łądek Zdrój**. Města sama o sobě skrývají mnoho historických skvostů a řadu významných památek najdeme i v jejich okolí.

Czemna, kaple Czaszek

Kudowa Zdrój – Czemna

Severně od centra lázeňského města Kudowa Zdrój v části zvaná Czemna, hned za hranicemi je česká Malá Černá, nalezneme kostel sv. Bartoloměje z druhé poloviny 18. století. V jeho těsné blízkosti byla roku 1776 vybudována kaple Czaszek, ve které se nachází ostatky bezmála dvaceti tří tisíc lidí, obětí třicetileté války a válek slezských, z toho tři tisíce lebek je přímo v kapli, ostatky dalších dvaceti tisíc osob jsou uloženy v kryptě pod kaplí.

Duszniki Zdrój

Lázeňské město ležící u staré cesty do Čech se pyšní vskutku starou tradicí, protože místní prameny byly využívány již před třicetiletou válkou. Pobýval tu, kromě jiných významných osobností, i F. Chopin. Na jeho počest se tu konají od roku 1946 slavné hudební festivaly. Při prohlíd-

Papírenské muzeum v lázních Duszniki Zdrój

ce města si určitě nenecháme ujít návštěvu papírenského muzea, umístěného ve mlýně z roku 1605, kde si můžeme vyzkoušet výrobu ručního papíru vlastníma rukama.

Łądek Zdrój

Malé, avšak velmi staré lázeňské městečko, kdysi jedno z největších lázní. Jedno ze čtyř královských kladských měst, vzniklé na přelomu 13. a 14. století, vystavěné na křižovatce obchodních cest. Statut královského města dostal za Jana Lucemburského. První zprávy jsou z roku 1310 a 1325. Nedaleko tehdejší obce byl vystavěn hrad Karpenstein (dnes nazývaný Karpień), který měl chránit cestu z Kladska do Nisského vévodství. Později se stal sídlem stejnojmenného panství.

Samostatnou část města, oddělenou od historického jádra, tvoří komplex lázeňských budov, z nichž nejpůsobí-

Łądek Zdrój, náměstí

vější je sanatorium Wojciech, zřízené již roku 1680, i když dnešní budova je z konce 18. století. Ve starém městě nás zaujme most sv. Jana Nepomuckého z roku 1565, barokní kaple sv. Jiří nebo novorenesanční radnice.

Alespoň trochu připomeňme hrad **Karpenstein** (Karpień), který byl vybudován k ochraně zemské stezky na kladsko-slezské hranici. První zmínka o něm je z roku 1341, kdy jej král Jan Lucemburský udělil v léno rodu Glubošů. V roce 1428 jej při svém tažení do Slezska, za zástavního držitele Kladska Půty z Častolovic, dobyli husité. Byl obnoven, ale roku 1443, za držení Hynka Krušiny z Lichtenburka, jej znovu dobyli a zničili Slezané. Do současnosti se z dvojdílného hradu dochovaly zbytky zdíva bezvěžového jádra.

Powiat Dzierżoniowski

Jan Dzierżon

(1811–1906), významný včelař a vědec.

Mezi světové včelaře se Dzierżon zařadil hned prvním objevem, ještě ve velmi mladém věku, jako čtyřicetiletý, když působil jako farář v Karlovicích. Na základě svých pozorování a pokusů vypracoval totiž teorii partenogeneze. Partenogeneze je biologický jev vzniku a rozmnožování živého organismu z neoplovného vajíčka. Později zdokonalil konstrukci úlů a umožnil tak nahradit dosavadní kláty. V roce 1872 mu udělila slavná mnichovská univerzita akademickou hodnost doktora „honoris causa“.

Zbytky městských hradeb v Dzierżoniówu

století, bývalý klášter a augustiánský kostel ze 14. století, klasicistický kostel Neposkvrněného početí Panny Marie z 18. století, dílo významného slezského architekta K. G. Ladhause, hradby a zbytky bašt ze 14. století a zajímavé činžovní domy.

Pieszyce

Obec leží 4 km západně od Dzierżoniowa. První písemná zmínka o městě pochází z 2. 4. 1258. Hlavní atrakcí je zámek vystavěný v letech 1615-17. V 18. století byly provedeny další úpravy. Zámek byl během II. světové války využíván pro ubytování žen, jako část koncentračního tábora Gross Rosen. Válečná i poválečná devastace způsobila, že v roce 2000 z něho zbyly ruiny, které byly zakoupeny soukromým majitelem. Nesmírným restaurátorským úsilím a pochopitelně se značnými

Pieszyce, nově opravený zámek

Dzierżoniów

Město leží v Dolnoslezském vojvodství v Dzierżoniowské kotlině na úpatí Sovích hor. Jeho okolí je výjimečné díky množství minerálů, unikátním zástupcům flory a nerozluštěným záhadám podzemních objektů datovaných do období 2. světové války.

Srdcem města je radnice z 13. století, s vyhlídkou na věži a rekonstruovanou středověkou mincovní dílnou z roku 1352. Z původní podoby radnice zbyla renesanční věž a podloubí. Chloubou města jsou monumentální kostely, mezi něž patří farní kostel sv. Jiří z přelomu 15. a 16.

finančními náklady byl zámek zachráněn. Dnes návštěvníka uchvátí nejenom mobiliář, ale především obnovená fresková výzdoba. Zámek je obklopen parkem se zbytky hradeb, jejichž mohutnost svědčí o dřívějším významu sídla. Dominantou města jsou dva kostely. Původně gotický kostel sv. Jakuba, nově vystavěný 1525, a kostel sv. Antonína Padovského, původně evangelický, vybudovaný v novogotickém stylu v letech 1871-75.

Bielawa

Město leží v sousedství Sovích hor. K nejdůležitějším architektonickým zajímavostem Bielawy lze řadit katolický kostel Božího těla, zámek Sandreckých, barokní domy, smírčí kříže a především novogotický kostel Nanebevzetí Panny Marie. Byl dostavěn roku 1876 na místě původního gotického kostelíku. Jeho věž o výšce 101 m je třetí nejvyšší věž v Polsku. Pieszyce a Bielawa výrazně vstoupily do evropských dějin v roce 1844 jedním z nejmohutnějších povstání tkalců.

Novogotický kostel Nanebevzetí nejsvětější Panny Marie v Bielawie

Piława Górna, Dům Moravských bratří

Piława Górna

Město má význam zvláště pro české a moravské návštěvníky oblasti. Zde se usadili Moravští bratři, potomci protestantů utíkajících z Čech ve 20. letech 18. století. V letech 1744-54 tu vybudovali osadu, včetně kostela, na jejíž zbytky narážíme i dnes. Centrem dřívější osady je dnešní náměstí Piastów Śląskich, v jehož okolí najdeme dům bratří, dům vdov, dům vdovců a dům sester, na které byla umístěna deska připomínající pobyt Moravských bratří ve městě.

Niemcza

Jedno z nejstarších měst v Polsku. Archeologické nálezy ukazují na trvalé osídlení v 8. století. První písemná zmínka z roku 990 je sporná, neboť je zachována jen v pozdějším doplňku jednoho z rukopisů Kosmovy kroniky. Za první jistou zprávu lze považovat údaj Kosmův z roku 1093 o tom, že se město ubránilo vpádu vojska českého knížete Břetislava II. Městská práva získalo v roce 1282. Nejzajímavější památkou je bezesporu kostel sv. Vojtěcha, který je vedle Wroclavi a Glogova třetí nejstarší kostel ve Slezsku. Jeho nynější podoba pochází z roku 1612, ale uvádí se, že je vybudován na místě svatyně z roku 1000, která byla zasvěcena sv. Vojtěchovi v souvislosti s převozem jeho ostatků z Hnězda do Prahy roku 1039. (To je ale pouze tradice bez jakýchkoli historických podkladů.) Dalšími cennými památkami jsou renesanční zámek z 16. století, kostel sv. Petra a Pavla na náměstí, kostel Neposkvrněného početí Panny Marie z roku 1865 s šedesátimetrovou věží a zbytky středověkého opevnění.

Celkový pohled na městečko Niemcza

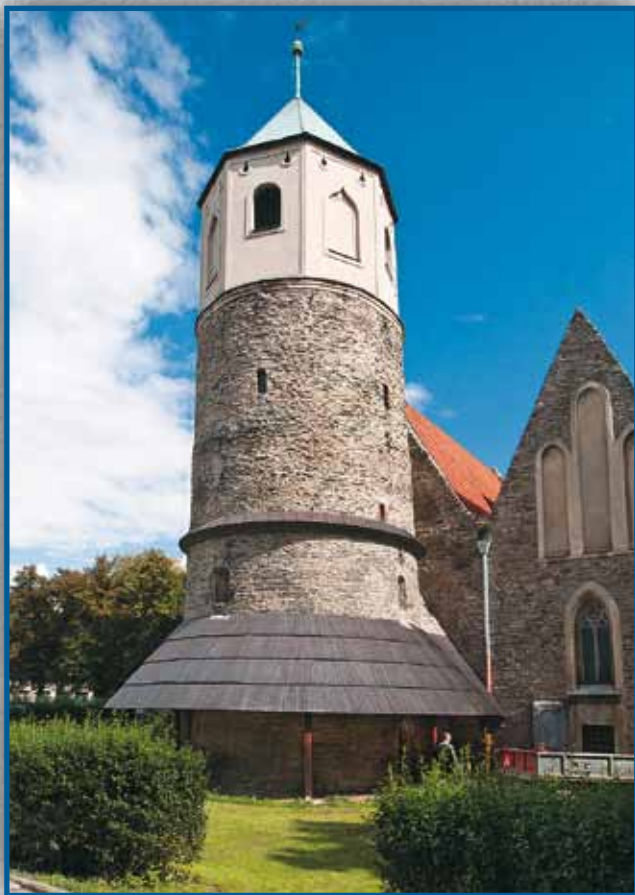
Powiat Strzelinski

Vrch Gromnik v Strzelinském pohoří

Strzelin

Město a oblast Strzelin se nachází v jihovýchodní části dolnoslezského kraje, asi 37 km na jih od Wrocławu. První písemné zmínky o sídle se datují k roku 1228 a roku 1245. Městská práva udělil 30. listopadu 1292 kníže Bolko Świdnicki osadě, která vznikla na křižovatce dvou obchodních cest, z Wrocławu do Kłodzka a z Brzegu do Świdnice. Zde v údolí řeky Oławy zůstávali kupci

Rotunda sv. Gotarda, Strzelin

Paul Ehrlich

(1854 - 1915), německý chemik i bakteriolog, narozený v městě Strzelin.

Kletbou lidstva byly po dlouhá staletí infekce. Dějiny medicíny jsou velké dějiny bojů proti nim. Tento boj vrcholil v druhé polovině 19. století a významným způsobem se do něj začlenil německý lékař Paul Ehrlich. V letech 1897 až 1904 se Ehrlich zabýval vlastnostmi lidského séra a vztahy antigenu (škodliviny) a antilátky (protilátky). Sledoval zákonitosti imunity. V letech 1907 až 1910 hledal se svými spolupracovníky látku, jež by pomáhaly proti infekcím. Po dlouhém hledání našli salvarsan, jenž se stal suverénním lékem proti syfilis (skoro proti všem jejím formám) až do objevu penicilinu. Dá se říci, že tento Ehrlichův objev řádově změnil osud nakažených syfilidou, jenž byl do té doby hrozný. Za objev salvarsanu dostal Ehrlich v roce 1908 Nobelovu cenu. Mnoho lékařů i zdravotníků opakuje denně slova jako „imunita“, „antilátky“, „antigen“ a většina z nich si ani nevzpomene, že je vymyslel Paul Ehrlich.

na nocleh. Nově vzniklá obchodně-řemeslná osada svůj název odvodila od slovanského výrazu střela. Nabízí se dvojí vysvětlení. Buď zde žili dobří výrobci luků, nebo byli místní obyvatelé dobří lučištníci. V každém případě ve středověkém erbu města nacházíme vedle sv. Archanděla Michaela střelu obtočenou písmenem S.

Nejcennější památkou Strzelina je rotunda sv. Gotarda přibližně z roku 1150, kaple sv. Jiří a kostel Nejsvětější Panny Marie, který pochází ze 14. století. Dále pak také kostel Vyzdvižení Kříže Svatého z 15. století a palác knízat Březských ze 17. století.

Przeworno

První zmínka o obci pochází z roku 1155, v souvislosti s bulou papeže Hadriana IV. Od 13. století bylo majetkem různých rytířských rodů, v letech 1675-1742 byl v majetku Habsburků jako českých králů. Po prohrané válce o Slezsko bylo Przeworno přikázáno berlínskému špitálu „Cherite“, kam zasílalo peníze až do roku 1945.

Z historických památek je třeba připomenout kostel Matky Boží, jehož základy pocházejí z roku 1335. Byl zničen v roce 1428 a znovu vystavěn 1575. Poslední úpravy byly provedeny v letech 1881-89. V kostele nalezneme i náhrobní desky rodu von Czirnów.

Pravděpodobně v roce 1447, tzn. krátce po získání Przeworna rodem von Czirnów, byl na jihovýchodní straně vsi vybudován zámek, dodnes nazývaný zámek Czirnów. V průběhu věku byl několikrát zničen. Několikrát přebudování ho zbavilo veškerých stop po stavebních slozích. Nad hlavním portálem zůstal zachován pouze erb předchozích majitelů a letopočet 1543.

Z hlediska historie je pravděpodobně nejčennější nedávno odkrývané archeologické naleziště na kopci Gromnik nad Przewornem, kde dosud probíhají výzkumné práce.

Borek Strzeliński, interiér kostela sv. Antonína a Vavřince

Borek Strzeliński

Historicky je doložen poprvé k roku 1155. V roce 1234 kníže Henryk Bradatý daroval Borek, spolu se všemi důchody z něho plynoucími, biskupovi z Lubusza (Leubus) a následovala řada změn majitelů až do roku 1945.

Ve vsi se nachází kostel sv. Antonína a Vavřince vzpomínaný již od druhé poloviny 13. století, původně vystavěný v gotickém slohu. V roce 1579 přestavěn v renesančním stylu a v první polovině 18. století zbarokizován. Do dnešních dnů se zachovaly dva pískovcové gotické portály, portál renesanční i barokní. Najdeme zde i okované dveře z roku 1519.

Polychromovaný strop pochází

Gotický portál s okovanými dveřmi z roku 1519

z rozhraní 17. a 18. století. Ve stěně kostela se dochovalo sedm náhrobních desek z pískovce a jedna mramorová, od renesančních po klasicistické.

Kondratowice

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1411, hovoří se v ní o obci Cunratowicz, ale archeologové potvrzují existenci osady již z doby lužické kultury, včetně některých projevů římského vlivu. Pozornost návštěvníků přitahuje zámek z roku 1891, k němuž přes vodní příkop vede kamenný most se třemi oblouky.

V sousední vesnici Prusy doporučujeme navštívit kostel sv. Vavřince z 13. století. Z jeho počátků se dochoval gotický portál a gotické sklepení. Později byl několikrát přestavován, za svou dnešní podobu vděčí přestavbě v 19. století. Oltář i varhany sem byly přeneseny ze zámecké kaple bývalého renesančního zámku, z něhož najdeme v obci již jen ruiny.

Zámek Kondratowice

Biały Kościół

Jižně od Strzelina vévodí okolní krajině kostel zasvěcený Nejsvětější Panně Marii. Podle tradice tu prý kdysi bývala pohanská svatyně, která byla v časech šíření křesťanství za Mieszka I. změněna na kapli. Doklady o vybudování kamenného kostela nejsou známy, pravděpodobně se jednalo o rozhraní 12. a 13. století.

Na počátku května 1945 výbuch nahromaděné munice změnil kostel v ruiny. V letech 1964-65 zajistili památkáři zbytky stavby proti dalšímu zničení a v období 1984-94 byl kostel obnoven tak, že původní zbytky tvoří jeho výraznou část.

Biały Kościół

Powiat Wałbrzyski

Zámek Książ

Kněžna Maria Teresa Oliwia Hochberg von Pless

nar. jako Mary-Theresa Olivia Cornwallis-West, zvaná Daisy (28. června 1873 - 29. června 1943) – anglická aristokratka spojená se zámkem v Pszczynie i zámkem Książ.

Pocházela ze známé rodiny Cornwallis-West. Šťastné dětství prožila v severním Wallsu. Byla spřízněná se dvorem Edvarda VII. a Jiřího V. V roce 1891 byla provdána za Hanse Heinricha XV. Hochberggru a po sňatku se usadila na zámku Książ. Měla velký vliv na hospodářský i sociální rozvoj oblasti. V době I. světové války pomáhala raněným vojákům bez ohledu na národnost, či stranu fronty, i když s tím měla značné problémy ze strany německých úřadů. Nikdy se vnitřně nevyrovnala s nástupem Hitlera k moci a s myšlenkami nacismu. Po dobu II. světové války se všemožně snažila pomáhat vězňům z koncentračního tábora Gross Rosen, včetně tajných dodávek potravin. Konce války se bohužel nedožila. Zemřela den po svých 70. narozeninách.

Wałbrzych

Historie města Wałbrzych sahá pravděpodobně až do 12. století. Kníže Bolko II. udělil místním obyvatelům právo k dobývání stříbrných rud již roku 1366. První zmínka o městě jako takovém pochází z roku 1426. Wałbrzych má mnoho vzácných stavebních památek. Historické domy na náměstí, kostel Matky Boží Bolestné z r. 1305, evangelický kostel z let 1785-88, klasicistní palác Albertich z roku 1801, dnes sloužící jako Regionální muzeum se stálou výstavou minerálů Dolního Slezska, saského a místního porcelánu. Ve městě je neogotický kostel sv. Anděla strážného, palác Czertyců z let 1604-38, botanická zahrada a další zajímavosti. Během likvidace dolu takřka v centru města se z něho

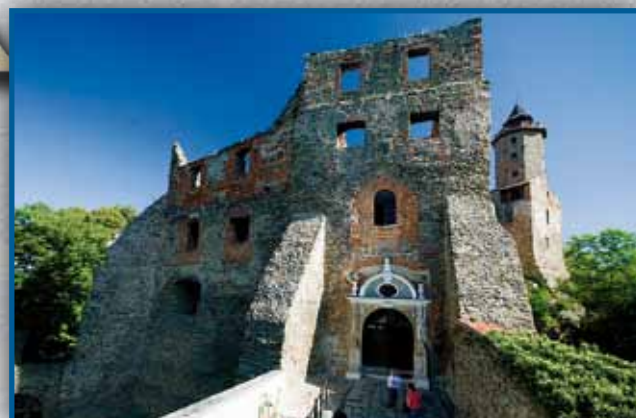
začalo budovat Muzeum průmyslu a technologie. Bylo otevřeno v březnu 1993. Muzeum je umístěno u dvou cihlových věží, v šachtách Julia a Sobotka - první je datována r. 1867, druhá r. 1874. Byly postaveny s ocelovými věžemi konstruovanými přímo na šachtách. Takové těžební věže jsou spolu s vybavením unikátní památkou.

Grodno

Nelze přesně určit, kdy hrad vznikl, protože chybí písemné podklady. Pravděpodobně již v 13. století patřil do obranné soustavy hradů, kterou vytvořil svídnicko-javorský Piastovec Bolko I. na ochranu svého území proti expanzi ze strany českého státu. Nynější Grodno se poprvé připomíná v roce 1305 pod tehdejšími názvem Kinsburg. Z nejstarší doby pochází horní palácová část s věží, k níž byly v době renesance připojovány další části. Za třicetileté války Grodno těžce poškodili Švédové a hrad začal postupně chátrat. V 19. století, s příchodem romantismu a s obdivem jeho vyznavačů ke středověku, bylo provedeno mnoho úprav, které přispěly k většímu využití v oblasti cestovního ruchu. V jeho zdech se nyní nachází muzeum a turistické středisko.

Książ

Severně od Wałbrzychu, u města Swiebodzice, leží uprostřed parku překrásný a rozlehlý zámek, třetí největší v Polsku, postavený v letech 1288-91 slezským vévodou Bolkem I. Zámek měl mnoho majitelů - mezi jinými např. Jiřího z Poděbrad, Matyáše Korvína nebo Vladislava Jagelonského, kteří ho neustále přestavovali. V 18. století

Zřícenina hradu Grodno

byl hrad přeměněn v mohutný a okázalý barokní zámek. Obdivuhodná je např. vodní terasa ozdobená 27 fontánami. Kněžna Daisy, vzpomínaná v úvodním medailonu, měla velký podíl na jeho tehdejších úpravách a k úpravám parku si pozvala zahradníka z Holandska. V roce 1941 byl Książ zkonfiskován německými úřady. Zámek se změnil v sídlo německého štábu a unikátní barokní interiér byl tehdy značně poškozen. V okolí stavby v té době vzniklo množství podzemních chodeb, jejichž účel není přesně znám. Roku 1960 započaly restaurátorské práce a od roku 1974 je zámek zpřístupněn. Książ tvoří konglomeraci mnoha stavebních slohů a bývá nazýván perlou Dolního Slezska.

Podzemní komplex Osówka

„Olbrzym“ a „Włodarz“

Zahrňme do historických památek protentokrát i stavby vojenského charakteru, z historie ne příliš dávné. Jeden z největších světových systémů podzemních vojenských staveb je komplex „Olbrzym“. Od roku 1943 budovalo německé velení v podzemí Sovích hor rozsáhlé podzemní komplexy. Síť podzemních chodeb a sálů doslova gigantických rozměrů vybudovali zajatci z koncentračního tábora Gross Rosen. Stavba nebyla dokončena a její význam nebyl dosud objasněn. Je zřejmé, že s největší pravděpodobností měly objekty sloužit pro nějakou tajnou výrobu nebo výzkum. Historici se domnívají, že tam měly být umístěny kryty pro vrchní velení Třetí říše, továrny na výrobu raket V2 a tryskových letadel a také laboratoře pro výzkum chemických a biologických zbraní. Některé prameny dokonce uvažují i o jaderném výzkumu.

Od roku 1995 je zpřístupněn komplex Rzecka u obce Walim a od roku 1998 je dostupný i systém Osówka v obci Gluszyca.

Podzemní část se skládá ze tří hlavních základů, které jsou pospojovány 1 700 metry chodeb. Rozloha podzemní části je 6,5 km² a objem 26 000 m³.

Nejmladším ze zpřístupněných objektů systému Riese je Włodarz. Pro veřejnost byl otevřen v květnu 2004. Pod zemí najdeme prostory převyšující 10 000 m². Část podzemí byla zaplavena do výše cca 1,5 m, a proto i dnes návštěvníci používají k dopravě v části komplexu loďky. Ty nás dopraví i do haly vznosně nazývané Labutí jezero. Je to zřejmě jedna z největších prostor o délce 60 m, šířce a výšce 10 m.

Dřevěný kostelík v Rybnici Lešnej

Rybnica Leśna

Cennou památkou je dřevěný kostel sv. Jadwigy v Rybnici Leśnej nacházející se jižně od Wałbrzychu. Svatyně ze 17. století je jedním ze třech takovýchto kostelíků ve Středních Sudetech. Celodřevěný kostelík uvnitř ukrývá cenné originální malby na dřevě. Vedle stojící zvonice je vybudována na zděných základech.

Sokołowsko

Měší lázeňské středisko klimatického typu (léčba TBC) v údolí Kamenných hor. První sanatorium zde bylo založeno v polovině 19. století lékařem H. Brehmerem. Dostavěl je jeho žák a asistent dr. Alfred Sokolowski (1849 - 1924). Na jeho počest nesou lázně název Sokolowsko, a to od roku 1945. Pro návštěvníky jsou zajímavé nejen lázeňské budovy vystavěné v různých obdobích, spolu s lázeňskými parky, ale i klasicistní domy, neorománský kostel z let 1930-34 a zvláště pak pravoslavný kostelík sv. Archanděla Michaela z roku 1901.

Mieroszów

Město založené ve 14. století nad řekou Stěnavou. První zmínky pocházejí z 50. let 13. století v souvislosti s benediktinským klášterem v Broumově. Město nás zaujme svým historickým náměstím s barokními a klasicistními domy. Na svahu nad centrem se nachází kostel sv. Archanděla Michaela z počátku 17. století, postavený na místě původního hradu, který byl zničen za husitských válek v roce 1427. Barokně byl upravován v letech 1714-16.

Jedlina Zdrój

Nevelké lázně, o nichž pocházejí první zmínky již z 13. století, ale minerální vřídla byla objevena až v 18. století. Z této doby pochází i první lázeňská budova, park s krytou kolonádou a malá botanická zahrada. Malebnost lázní zvyšují i domy z počátku 20. století. Turistickou atrakcí tvoří historická železniční trať s vozovým parkem. V létě se tu každoročně koná Festival pouličních divadel.

Jedlina Zdrój, lázeňský dům

www.euro-glacensis.cz

Vydal: Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska - Euroregion Glacensis
Rychnov nad Kněžnou, Česká republika
ve spolupráci se Stowarzyszeniem Gmin Polskich Euroregionu Glacensis
Kłodzko, Polsko

Texty: PaedDr. Josef Lukášek

Odborná recenze: Prof. PhDr. František Musil CsC., jazyková úprava: Mgr. Eva Kalousová
Foto: Lubomír Imlauf (90), Tomasz Gmerek (24)

Grafický design a mapa Miloš Kaválek

Kompletní předtisková příprava: Reklamní studio Kazi

Tisk: Integraf s.r.o., Náchod

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
PŘEKRAČUJEME HRANICE

Tento projekt je spolufinancován z prostředků ERDF prostřednictvím Euroregionu Glacensis